

ОБЛАСТЕН ПЛАН

ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И НАМАЛЯВАНЕ НА

МЛАДЕЖКАТА БЕЗРАБОТИЦА

/2016 – 2018/

ОБЛАСТ ЛОВЕЧ

Март 2015

Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия. Документ отразява само личните виждания на неговите автори и от Комисията не може да бъде търсена отговорност за използването на съдържащата се в него информация.

Съдържание

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
2. АНАЛИЗ НА ОБЛАСТНИЯ ПАЗАР НА ТРУДА В ОБЛАСТ ЛОВЕЧ С АКЦЕНТ ВЪРХУ МЛАДЕЖКАТА БЕЗРАБОТИЦА.....	5
2.1. Макроикономическа среда и търсене на работна сила	5
2.1.1. Развитие на регионалната икономика	5
2.1.2. Анализ и оценка на динамиката на свободните работни места в областта	9
2.2. Предлагане на младежка работна сила	13
2.2.1. Социално-демографски профил на лицата на възраст между 15 и 29 г.....	13
2.2.2. Структура на лицата до 29 г. според икономическата им активност	17
2.3. SWOT анализ на областния пазар на труда.....	22
2.4. Изводи	24
3. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	26
3.1. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ.....	26
3.2. ПРИОРИТЕТИ, ЦЕЛИ, МЕРКИ	26
Приоритет 1: Предприемане на ефективни действия за превенция на младежката безработица в област Ловеч.	26
Приоритет 2: Предприемане на резултатни действия за ограничаване на младежката безработица в област Ловеч.	29
4. ИНДИКАТОРИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ НА ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ И РЕЗУЛТАТИТЕ	33
5. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ	38

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият стратегически документ е разработен в рамките на проект Областни планове за младежка трудова активност (RePLAY), № 550467-LLP-1-2013-1-BG-KA1-KA1ЕСЕТА, изпълняван по Програма „Учене през целия живот” на ЕС. Основната цел на проекта е разработване и внедряване на пилотен модел за сътрудничество и съвместни действия на заинтересованите страни на местно равнище, които да допринесат за превенция и намаляване на младежката безработица чрез популяризиране на целите на Програма „Образование и обучение 2020”, свързани с постигане на равенство, социално включване и активно гражданство, както и повишаване на информираността за значимостта на планирането и реализирането на превантивни мерки в областта на младежката безработица на местно и регионално равнище, както и мерки за нейното ограничаване.

Планът за превенция и намаляване на младежката безработица в областта е подготвен с помощта на разработените на преходните етапи от изпълнението на проекта методологии и логически матрици. Неговата цел е да подпомогне местните власти при иниципирането и изпълнението на специализирани мерки за превенция на младежката безработица, регулиране на процесите на миграция и стимулиране на икономическата активност на младите хора.

За целите на Плана младежите се дефинират като лица във възрастовата група между 15 и 29 навършени години. За основни източници на информация са използвани данни от Агенцията по заетостта (ДБТ Ловеч), Националния статистически институт (ТСБ Ловеч), стратегически документи и проучвания.

Преди формулирането на стратегическата визия, приоритети, цели и мерки, индивидуализирани според спецификите на областта е направен пълен анализ на областния пазар на труда, започващ с представяне на икономическите и социални процеси на регионално равнище и свързаните с тях тенденции в търсенето на работна

сила. Обект на изследване и анализ са социално-демографските и икономическите характеристики на работната сила с цел определяне на състоянието и тенденции по отношение на предлагането на труд в областта. Това позволява да се представи динамичната картина на съществуващата ситуация по отношение на диспропорциите, дефицитите и потенциала за развитие на областния пазар на труда. Изведени се текущите проблеми и се изследват техните първоизточници, като на тяхна основа се търсят и предлагат решения.

Настоящият План за превенция и ограничаване на младежката безработица в област Ловеч обхваща периода 2016-2018 година, като документът е изготвен в тясно сътрудничество с представители на областната администрация и също така е резултат на поредица от дейности, осъществени по проект с наименование RePLAY, финансиран от Европейската комисия по програмата “Учене през целия живот”.

2. АНАЛИЗ НА ОБЛАСТНИЯ ПАЗАР НА ТРУДА В ОБЛАСТ ЛОВЕЧ С АКЦЕНТ ВЪРХУ МЛАДЕЖКАТА БЕЗРАБОТИЦА

2.1. Макроикономическа среда и търсене на работна сила

2.1.1. Развитие на регионалната икономика

За равнището на икономическото развитие е използван показателя Брутен вътрешен продукт (БВП), вкл. БВП на човек от населението, докато тенденциите в динамиката на производителността на икономиката са анализирани с помощта на индикатора Брутна добавена стойност (БДС), в т.ч. по икономически сектори (селско стопанство, индустрия и услуги).

Северозападният район (СЗР), в състава на който попада област Ловеч, се намира трайно на последно място сред районите от Ниво 2 (NUTS 2) за страната през последните две десетилетия съгласно стойностите на показателите за **БВП** и **БДС** и е с най-малък принос към съвкупния национален БВП – 7.45% през 2009 г. и 7.07% през 2012 г.

Таблица 1. БДС и БВП за периода 2009-2012 г.

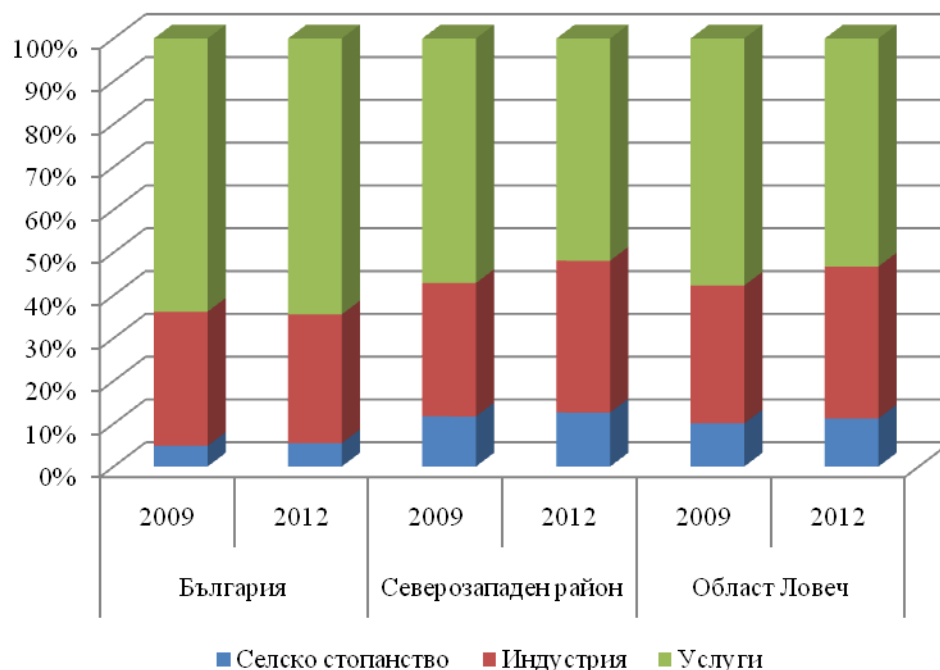
Равнище – национално район област	БДС (млн. лв.)	БДС по икономически сектори (млн. лв.)			БВП (млн. лв.)	БВП на човек от населението (лв.)
		Селско стопанство	Индустрия	Услуги		
2009 г.						
България	58 695.5	2 841.3	18 394.5	37 459.7	68 321.6	9 007
Северозападен район	4 370.6	512.2	1 361.1	2 497.3	5 087.4	5 595
Област Ловеч	756.8	76.3	243.8	436.8	880.9	5 784
2012 г.						
България	68 875.7	3 747.4	20 726.5	44 401.7	80 044.4	10 956
Северозападен район	4 868.4	614.1	1 727.2	2 527.1	5 657.9	6 816
Област Ловеч	824.2	92.8	292.5	438.9	957.9	6 908

Източник: НСИ

Независимо от факта, че през периода 2009-2012 г. динамиката в стойностите и на двата показателя за област Ловеч е положителна в унисон с тенденциите, наблюдавани на национално равнище, повишението за областта (8.7% за БВП и 8.9% за БДС) е по-ниско

както от средното за страната (съответно 17.2% и 17.3%), така и от това, отчетено в СЗР (11.2% и 11.4%). Това е показателно за значително по-ниските темпове на възстановяване на икономиката в област Ловеч в сравнение с тенденциите наблюдавани на национално равнище и в СЗР.

За разглеждания период приносът на област Ловеч към националната БДС спада незначително от 1.29% през 2009 на 1.20% през 2012 г. Фигура 1 показва промяната в **структурата на формиране на БДС**, като за периода делът на селското стопанство се увеличава от 10.08% на 11.26%, делът на индустрията също нараства – от 32.21% на 35.48%, докато делът на услугите намалява от 57.72% на 53.26%. Съпоставени с националните тенденции и тези в СЗР, наблюдаваната динамика в областта ясно показва изоставането на услугите от останалите икономически сектори по отношение на възстановяването от негативните ефекти на икономическата и финансова криза.

Източник: НСИ и изчисления на автора

Фигура 1. Структура на БДС по икономически сектори

По **БВП на човек от населението** област Ловеч е значително под средното равнище за страната, но надвишава това за СЗР. Съотношението към средните стойности на национално равнище незначително се влошава през разглеждания период, като през 2009 г. то се равнява на 64.22%, а през 2012 г. е 63.05% от националния БВП на човек от населението.

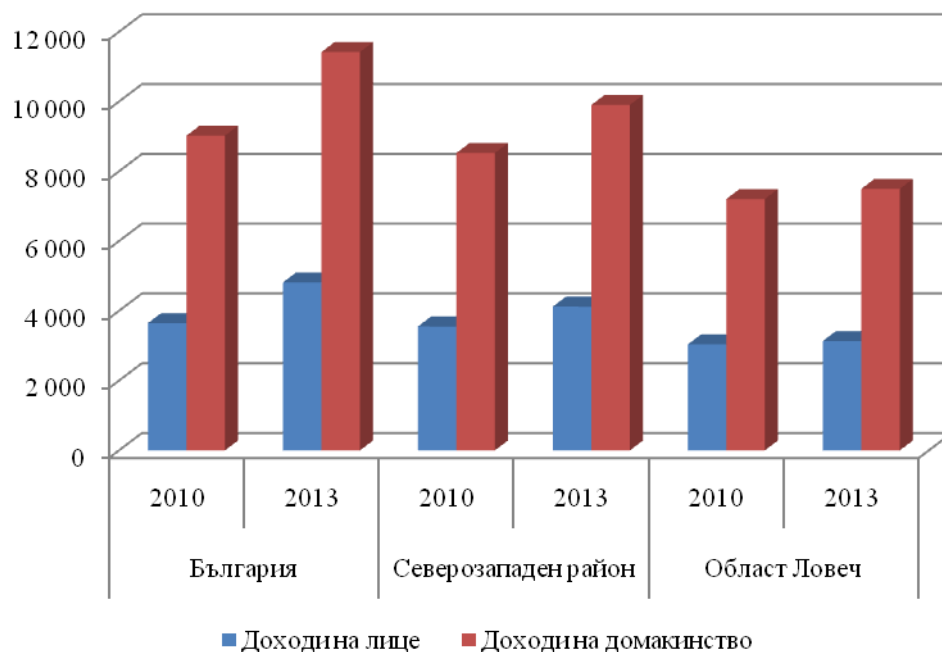
За периода 2010-2013 г. **чуждестранните преки инвестиции** в област Ловеч са нараснали от 121 997.6 хил. евро на 134 793.3 хил. евро. или с 10.5% (Таблица 2), което е по-високо от средното за страната (5.5%), но е значително по-ниско от увеличението, наблюдавано в СЗР като цяло (36.9%).

Таблица 2. Чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия с натрупване към 31.12. в хил. евро

	2010	2011	2012	2013
България	22 114 446.3	21 644 918.0	21 950 596.1	23 339 733.1
Северозападен район	512 142.0	539 099.1	573 295.3	700 969.0
Област Ловеч	121 997.6	133 061.3	132 962.7	134 793.3

Източник: НСИ

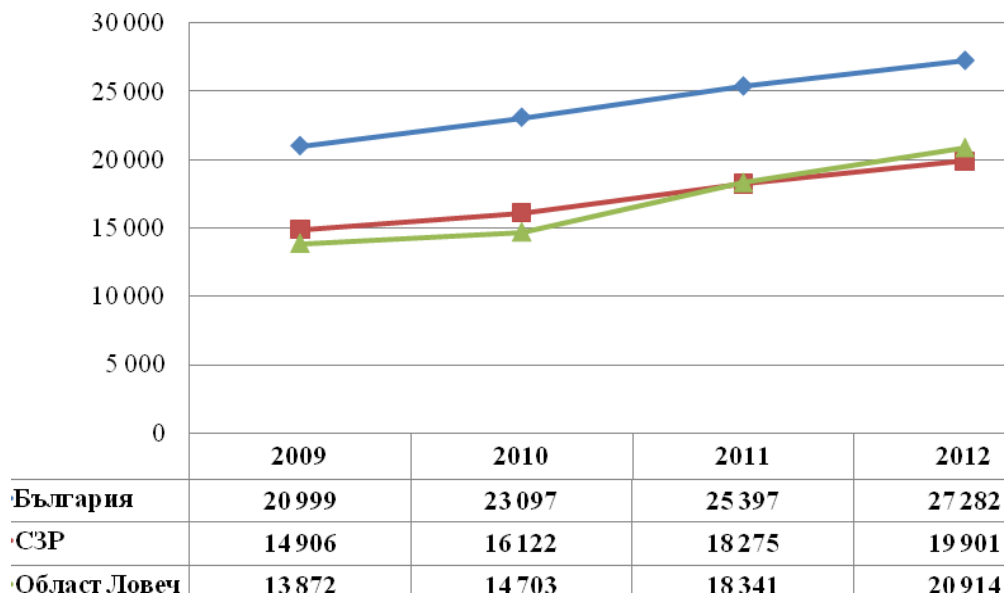
При **доходите на домакинствата и доходите на лице** в област Ловеч за периода 2010-2013 г. се наблюдава незначително увеличение (съответно с 4.0% и 3.2%) в сравнение с темповете на изменение на национално равнище и в СЗР, като техните стойности остават значително по-ниски от средните стойности за страната и за района (Фигура 2). И при двата показателя се наблюдава значителен темп на изоставане през наблюдавания период – през 2010 г. средният доход на лице е 83% от този за страна, за да спадне до едва 65% в края на периода.

Източник: НСИ

Фигура 2. Доходи на лице и домакинство (в лева)

Показател от ключово значение за състоянието на регионалната икономика е производителността на труда, измерена посредством динамиката на БВП, който се пада на едно заето лице в областта. Изменението на този индикатор за периода 2009-2012 г. показва сходни тенденции както в област Ловеч, така и в СЗР и страната като цяло (Фигура 3). Това, което прави впечатление, е изпреварващият темп на развитие на производителността в областта спрямо тази в СЗР в периода след 2010 г., което обаче се дължи в по-голяма степен на по-високата динамика на спад в броя на заетите, отколкото на все пак отчетените, но не особено впечатляващи положителни тенденции по отношение на БВП в област Ловеч.

Източник: НСИ и изчисления на автора

Фигура 3. Производителност на труда (в лева)

2.1.2. Анализ и оценка на динамиката на свободните работни места в областта

През периода 2011-2014 г. в бюрата по труда в област Ловеч се наблюдава трайна тенденция на нарастване в търсенето на работна сила в реалната икономика. От началото на периода на първичния пазар е отчетено увеличаване на заявените свободни работни места в бюрата по труда, като през 2014 г. се наблюдава най-голям прираст. Регистрирано е постепенно стабилизиране, но все още е рано да се отчете устойчива тенденция на възстановяване. Тримесечната динамика през изследвания период като цяло е положителна, въпреки че през отделните години се наблюдават някои колебания, особено през второто и четвъртото тримесечие.

През 2014 г. в бюрата по труда в областта са заявени общо 4 296 свободни работни места, с 435 места повече от 2013 г. и с 904 места повече от 2011 г. (Фигура 4), като увеличението, особено през последната година, се дължи изцяло на положителните процеси, наблюдавани в реалната икономика. Структурата на заявените работни места в

бюрата по труда показва, че за 2014 г. преобладаващата част (80.4%) от тях са на първичния пазар, докато оставащата близо една пета (19.6%) са по национални програми за заетост.

Източник: Агенция по заетостта

Фигура 4. Заявени свободни работни места

На **първичния пазар** през 2014 г. в област Ловеч са заявени 3 456 работни места, като това е най-големият брой от 2011 г. насам, а спрямо 2013 г. са с 598 места (20.9%) повече. Тримесечната динамика на първичния пазар на труда през периода 2011-2014 г. следва като цяло традиционните годишни колебания. Най-много работни места традиционно се обявяват през второто и третото тримесечие, което е свързано съответно с предлагането на сезонна заетост и с началото на учебната година. През всички тримесечия на 2014 г. се наблюдава нарастване спрямо съответното тримесечие на предходната година (Таблица 3).

Таблица 3. Заявени свободни работни места на първичния пазар в бюрата по труда в област Ловеч по тримесечия

	2011				2012				2013				2014			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Общо, в т.ч.:	789	736	762	371	714	834	858	445	697	929	855	377	885	1154	975	442
Новоразкрити	121	120	39	39	26	61	21	4	20	42	18	10	94	28	28	49
Сезонни	129	161	29	3	118	24	15	0	8	25	76	0	74	124	5	2
От частния сектор	501	533	446	235	481	519	477	238	481	647	493	227	565	845	546	309
По професионално-квалификационни групи																
Лица с работн. професия	60	32	31	50	33	26	23	13	21	94	20	23	110	161	103	60
Специалисти	115	95	243	76	206	136	257	123	113	112	220	81	192	194	276	124
Лица без квалификация	614	609	488	245	475	672	578	309	563	723	615	273	583	799	596	258

Източник: Агенция по заетостта

Трайната тенденция, преобладаващата част (65.5% за 2014 г.) от местата в областта да са заявени от **частни работодатели**, се проявява през целия изследван период. През 2014 г. броят им нараства спрямо предходната година с 417 места и достига 2 265 работни места, като се отчита незначително увеличение в относителния им дял с 0.8 процентни пункта. През 2014 г. на първичния пазар са заявени най-много свободни места за безработни без квалификация (2 236), следват местата за специалисти (786) и най-малко са местата за работнически професии (434), като това е тенденция, която неизменно се запазва през последните четири години.

На първичния пазар в бюрата по труда в област Ловеч през 2014 г. са разкрити 199 **нови работни места**. Така, на всеки сто места, заявени на първичния пазар, близо 5 са новоразкрити. Отчита се нарастване от 109 места спрямо предходната година, като за разлика от предходните две години, когато второто тримесечие е пикът на новоразкритите работни места, през 2014 г. техният брой е най-голям през първото тримесечие.

Факторът „сезонност“ остава един от определящите за търсенето на труд в областта. През 2014 г. са заявени 205 сезонни места, като техният брой нараства с 96 места спрямо 2013 г. или с цели 88.1%. Традиционно сезонните места се увеличават от старта на годината до началото на второто тримесечие, докато към неговия край трудовият пазар се

насища с работна сила и започва постепенно намаление, след което се отчита рязък спад в края на годината.

Анализът на заявените работни места в реалната икономика в област Ловеч, разпределени по **икономически дейности** показва, че се запазват сферите, в които традиционно местата в количествено отношение са най-много (Таблица 4). Преработващата промишленост по традиция осигурява най-голям брой работни места (1 508 през 2014 г.). На второ и трето място за 2014 г. са, съответно, търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети (471) и строителството (201). Следват образование (187), хотелиерство и ресторантьорство (180), селско стопанство (169), административни и спомагателни дейности (166), държавно управление (122) и др.

Таблица 4. Заявени свободни работни места в реалната икономика по икономически дейности

	2011	2012	2013	2014
Селско, горско и рибно стопанство	118	172	126	169
Добивна промишленост	0	3	5	22
Преработваща промишленост	1142	1202	1278	1508
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	5	4	3	3
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	5	4	24	13
Строителство	99	85	88	201
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	333	318	414	471
Транспорт, складиране и пощи	51	46	78	82
Хотелиерство и ресторантьорство	131	128	134	180
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0	0	0	0
Финансови и застрахователни дейности	10	7	1	26
Операции с недвижими имоти	15	104	37	56
Професионални дейности и научни изследвания	2	19	10	18
Административни и спомагателни дейности	135	164	156	166
Държавно управление	101	58	132	122
Образование	188	202	120	187
Хуманно здравеопазване и социална работа	93	162	93	97
Култура, спорт и развлечения	3	2	9	10
Други дейности и услуги	67	53	31	25
Неуточнен отрасъл	160	118	119	100
<i>Всичко</i>	<i>2658</i>	<i>2851</i>	<i>2858</i>	<i>3456</i>

Източник: Агенция по заетостта

2.2. Предлагање на младежка работна сила

2.2.1. Социално-демографски профил на лицата на възраст между 15 и 29 г.

Демографските процеси в област Ловеч не се различават от общите за страната и се характеризират с отрицателен прираст (както естествен, така и механичен), влошена възрастова структура и свиване на общия размер на човешки ресурси. В периода между двете преброявания на населението 2001-2011 г. в област Ловеч се наблюдава спад на населението с 28 529 души или с 16.8%. И въпреки, че динамиката на депопулацията за областта е под средното равнище за Северозападен район (-18.3%), тя е значително по-висока от средната за страната (-7.2%). Сред основните фактори, влияещи върху демографските процеси е отрицателният механичен прираст в резултат на вътрешната и външна миграция.

За периода 2010-2013 г. стойността на **механичният прираст** остава подчертано отрицателна, като този фактор продължава да има ключово значение за общия спад в броя на населението (Таблица 5). Нарастването на обема на миграцията е продиктувано от икономически причини и най-вече търсенето на платена заетост. Миграцията засяга предимно хора в активна възраст и процесът е свързан с все по-интензивното преразпределение на населението и най-вече концентрирането му в големите градове за сметка на по-малките населени места. В резултат на интензивното изселване допълнително се влошава възрастовата структура на населението, което се отразява негативно върху социално-икономическото развитие на областта.

Таблица 5. Общ и механичен прираст на населението

	Общо за страната		Област Ловеч	
	Общ прираст	Механичен прираст	Общ прираст	Механичен прираст
2010	-58 842	-24 190	-3 196	-1 804
2011	-177 644	-4 795	-8 348	-578
2012	-42 672	-2 512	-1 891	-475
2013	-38 875	-1 108	-2 138	-741

Източник: НСИ

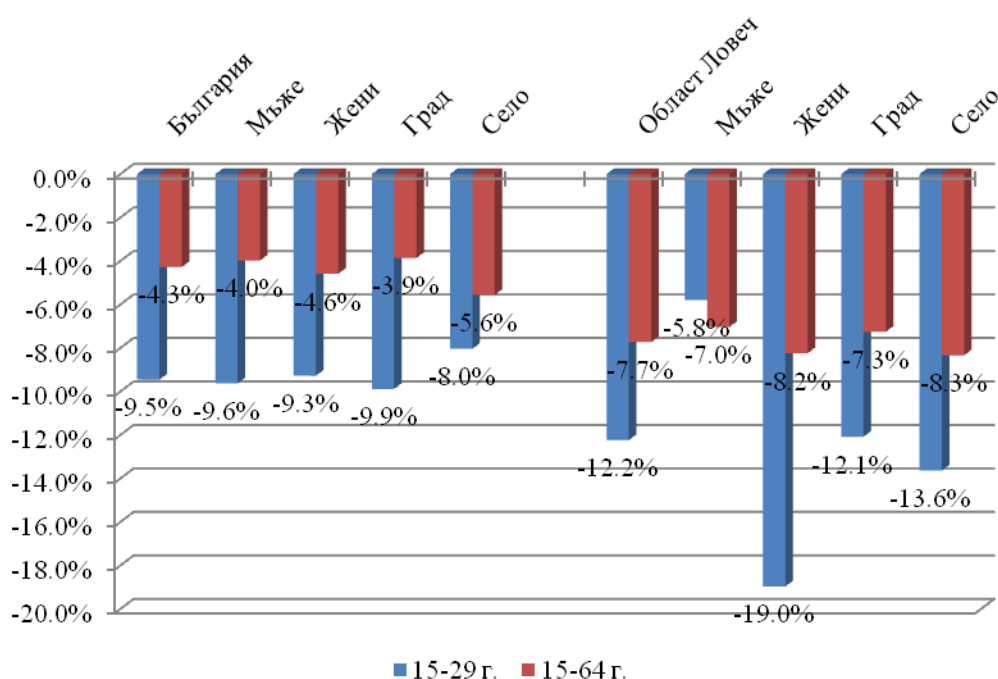
Идентифицираните негативни демографски тенденции се отразяват по неблагоприятен начин на динамиката както на населението в **активна трудоспособна възраст** (15-64 г.), така и на лицата във **възрастовата група 15-29 г.** в областта (Таблица 6). В рамките на последните четири години, размерът на трудоспособното население намалява със 7.7% (при средно -4.3% за страната), като спадът е по-ясно изразен при жените (-8.2%), в сравнение с мъжете (-7.0%), както и при населението в селата (-8.3%) в сравнение с това в градовете (-7.3%).

**Таблица 6. Брой и структура на населението в област Ловеч по
пол и местоживееене**

	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
	15 - 29 навършени години				15 - 64 навършени години			
Брой (хиляди)								
Общо за страната	1 349.8	1 301.7	1 261.7	1 222.2	5 009.9	4 923.6	4 859.2	4 795.6
Мъже	695.4	669.8	648.7	628.5	2 517.0	2 475.9	2 445.7	2 416.9
Жени	654.4	631.9	613.1	593.7	2 492.9	2 447.7	2 413.5	2 378.6
Град	1 031.2	991.4	959.8	929.3	3 772.5	3 715.2	3 670.3	3 627.0
Село	318.6	310.3	301.9	293.0	1 237.4	1 208.3	1 188.8	1 168.6
Област Ловеч	23.7	25.6	22.6	20.8	89.3	86.6	84.6	82.4
Мъже	12.1	13.3	12.3	11.4	45.5	44.3	43.3	42.3
Жени	11.6	12.3	10.3	9.4	43.7	42.3	41.3	40.1
Град	14.9	15.5	14.2	13.1	59.3	57.6	56.4	55.0
Село	8.8	10.1	8.4	7.6	30.0	29.0	28.2	27.5
Структура (%)								
Общо за страната	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Мъже	51.5	51.5	51.4	51.4	50.2	50.3	50.3	50.4
Жени	48.5	48.5	48.6	48.6	49.8	49.7	49.7	49.6
Град	76.4	76.2	76.1	76.0	75.3	75.5	75.5	75.6
Село	23.6	23.8	23.9	24.0	24.7	24.5	24.5	24.4
Област Ловеч	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Мъже	51.1	52.0	54.4	54.8	51.0	51.2	51.2	51.3
Жени	48.9	48.0	45.6	45.2	48.9	48.8	48.8	48.7
Град	62.9	60.5	62.8	63.0	66.4	66.5	66.7	66.7
Село	37.1	39.5	37.2	36.5	33.6	33.5	33.3	33.4

Източник: НСИ

При младежите негативните тенденции са дори по-ясно изразени (-12.2%, при средно за страната -9.5%), със спад в размера на населението между 15 и 29 навършени години по пол (мъже, жени) и по местоживее (градове, села) съответно с -5.8%, -19%, -12.1% и -13.6% (Фигура 5). Това е пряк резултат от необратимите процеси на застаряване на населението и в бъдеще допълнително ще задълбочи проблемите, свързани с простото възпроизводство на населението в трудоспособна възраст и работната сила.

Източник: НСИ и изчисления на автора

Фигура 5. Изменение в броя на населението в трудоспособна възраст за периода 2011-2014 г.

По отношение на **половата структура** на населението в областта, превесът на мъжете над жените е по-ясно изразен от средния за страната за лицата на възраст 15-64 навършени години и особено за младите хора, при които съгласно отчетни данни на НСИ

за 2014 г. мъжете са с 9.6 процентни пункта повече от жените, като средно за страната различието е едва 2.8 процентни пункта.

Област Ловеч има по-ниска **степен на урбанизация** от средната за страната. В тази връзка структурата на населението по местоживеене в областта се характеризира с умерен дисбаланс по отношение на разпределението на лицата в трудоспособна възраст, вкл. тези между 15 и 29 г. между градовете и селата. Така, през 2014 г. 66.7% от лицата на възраст 15-64 г. живеят в градовете, докато за младежите този дял е още по-нисък – 63.0%, при средни стойности за страната съответно от 75.6% и 76.0%.

Таблица 7. Брой и структура на населението в област Ловеч по степен на завършено образование

	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
	15 - 29 навършени години				15 - 64 навършени години			
Брой (хиляди)								
Общо за страната	1 349.8	1 301.7	1 261.7	1 222.2	5 009.9	4 923.6	4 859.2	4 795.6
Висше	160.2	167.5	179.5	190.4	1 006.5	1 017.0	1 078.5	1 132.4
Средно	735.3	708.2	668.3	626.4	2 801.2	2 776.4	2 706.1	2 578.3
в т.ч. с придобита проф. квалификация	340.4	310.4	289.2	271.5	1 710.6	1 674.5	1 637.4	1 553.1
Основно и по-ниско	454.3	426.0	413.9	405.4	1 202.2	1 130.2	1 074.6	1 084.9
Област Ловеч	23.7	25.6	22.6	20.8	89.3	86.6	84.6	82.4
Висше	0.6	1.2	1.1	1.5	15.2	11.8	11.1	13.5
Средно	13.7	13.8	11.7	10.7	53.7	53.4	50.6	46.8
в т.ч. с придобита проф. квалификация	3.8	4.1	4.7	4.5	27.6	27.3	28.2	25.7
Основно и по-ниско	9.5	10.6	9.8	8.5	20.4	21.4	23.0	22.2
Структура (%)								
Общо за страната	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Висше	11.9	12.9	14.2	15.6	20.1	20.7	22.2	23.6
Средно	54.5	54.4	53.0	51.3	55.9	56.4	55.7	53.8
в т.ч. с придобита проф. квалификация	25.2	23.8	22.9	22.2	34.1	34.0	33.7	32.4
Основно и по-ниско	33.7	32.7	32.8	33.2	24.0	23.0	22.1	22.6
Област Ловеч	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Висше	2.5	4.7	4.9	7.2	17.0	13.6	13.1	16.4
Средно	57.8	53.9	51.8	51.4	60.1	61.7	59.8	56.8
в т.ч. с придобита проф. квалификация	16.0	16.0	20.8	21.6	30.9	31.5	33.3	31.2
Основно и по-ниско	40.1	41.4	43.4	40.9	22.8	24.7	27.2	26.9

Източник: НСИ

Структурата на трудоспособното население по **степен на завършено образование** в област Ловеч показва незначително изоставане от средното равнище за страната по отношение на дела на лицата с придобита професионална квалификация – през 2014 г. този дял е бил 21.6% и 31.2% съответно за населението на възраст 15-29 и 15-64 г. за областта при 22.2% и 32.4% за съответните възрастови групи за страната (Таблица 7). Не така благоприятно стои обаче въпросът с лицата, притежаващи висша образователно-квалификационна степен – там изоставането, регистрирано в област Ловеч е далеч по-голямо от средното за страната за целия четири-годишен наблюдаван период, като за 2014 г. делът на лицата на 15-29 г. и 15-64 г., притежаващи висше образование е съответно 7.2% и 16.4%, докато средните стойности на национално равнище са далеч по-високи – съответно 15.6% и 23.6%. Подобна тенденция може да се обясни с териториалното разпределение на висшите учебни заведения в страната, което донякъде възпрепятства достъпа на младите хора в област Ловеч до висше образование.

2.2.2. Структура на лицата до 29 г. според икономическата им активност

Традиционно с най-голям дял сред заетите според техния **статус в заетостта** са наемните работници. Според данните от последното преброяване на населението, проведено от НСИ през 2011, делът на наетите лица в общата съвкупност на заетите за област Ловеч е по-висок (95.5% за групата 15-24 г. и 89.2% за групата 15-64 г.) от средния за страната, който е съответно 93.5% и 86.4% за въпросните възрастови групи. Същевременно, общият дял на работодателите и самонаетите лица на областно равнище е по-нисък от средния за страната: 3.9% за младежите и 10.0% общо за лицата в трудоспособна възраст в област Ловеч спрямо съответно 5.0% и 12.1% за страната като цяло. Това се дължи на по-ниската предприемаческа активност в областта спрямо тази в общонационален мащаб (като това е валидно особено за младите хора), което води и до по-ограничени възможности за създаване на нови работни места, като възпрепятства повишаването на равнището на заетост и ограничаване на нивото на безработица в регионален аспект.

**Таблица 8. Брой и структура на заетите според техния
статус в заетостта през 2011 г.**

	Общо за страната		Област Ловеч	
	15-24 г.	15-64 г.	15-24 г.	15-64 г.
Брой лица				
Общо	209 906	2 789 660	3 075	46 542
Работодател (с наети)	3 757	167 715	45	2 619
Самостоятелно работещ (без наети)	6 638	170 284	68	2 069
Наето лице	196 218	2 411 248	2 938	41 502
Неплатен семеен работник	1 309	9 308	-	115
Член на производствена или земеделска кооперация	260	4 382	-	87
Селскостопански производител за собствена консумация	1 724	26 723	4	150
Структура (%)				
Общо	100.0	100.0	100.0	100.0
Работодател (с наети)	1.8	6.0	1.5	5.6
Самостоятелно работещ (без наети)	3.2	6.1	2.2	4.4
Наето лице	93.5	86.4	95.5	89.2
Неплатен семеен работник	0.6	0.3	0.0	0.2
Член на производствена или земеделска кооперация	0.1	0.2	0.0	0.2
Селскостопански производител за собствена консумация	0.8	1.0	0.1	0.3

Източник: НСИ

През последните години една от основните целеви групи, към която е насочена активната политика за заетост и обучение на пазара на труда, провеждана от Агенцията по заетостта, е тази на лицата до 29-годишна възраст. Статистиката отчита, че броят на **безработните младежи** в условията на икономическа криза се увеличава, както в България като цяло, така и на регионално равнище и по-специално в област Ловеч. Младежите до 29 годишна възраст са една от най-неравнопоставените групи на трудовия пазар, тъй като повечето работодатели по време на криза предпочитат да освободят първо работниците и служителите без опит и трудов стаж за съответната позиция. През периода от 2011 до 2014 г. в условията на икономическа криза и ограничен икономически растеж се наблюдава тенденция на ръст и задържане в броя и дела им.

Групата на **безработните младежи до 24 г.** в област Ловеч през 2014 г. обхваща 779 лица средномесечно. Въпреки че техният брой намалява с 85 души спрямо предходната година, все още не може да бъде достигнато равнището от 2011 г. (Таблица 9). Делът на безработните младежи до 24 години в общия брой на безработните лица също намалява от 9.3% през 2013 г. до 8.3% през 2014 г. Запазва се дългогодишната трайна тенденция с най-висок относителен дял сред безработните младежи до 24 г. да са тези с основно и по-ниско образование – 47.7% (при 47.1% през 2013 г.). Безработните младежи до 24 г. с висше образование през 2014 г. представляват 7.9% (при 6.8% през 2013 г.) от всички регистрирани безработни с висше образование в бюрата по труда и 7.1% (при 5.5% през 2013 г.) от всички регистрирани младежи в тази възрастова група.

Таблица 9. Регистрирани безработни по образование в област Ловеч

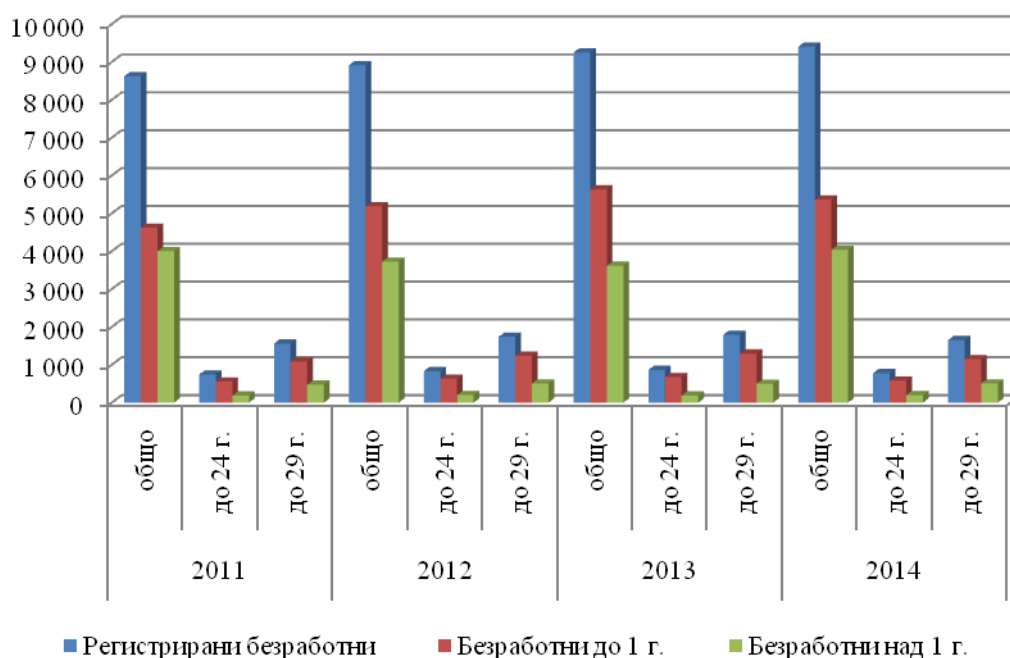
	2011			2012			2013			2014		
	общо	до 24 г.	до 29 г.	общо	до 24 г.	до 29 г.	общо	до 24 г.	до 29 г.	общо	до 24 г.	до 29 г.
Регистрирани безработни	8 623	743	1 560	8 912	829	1 741	9 249	864	1 793	9 402	779	1 651
По образование												
висше	647	31	124	681	39	147	700	48	151	701	55	150
средно, в т.ч.	3 738	322	607	3 836	374	682	3 988	409	731	4 065	352	666
средно проф.	2 908	188	384	3 016	231	435	3 144	238	446	3 141	189	385
основно	1 986	137	299	1 926	155	332	1 929	150	324	2 034	159	317
начално и по-ниско	2 252	253	529	2 469	262	579	2 632	257	587	2 603	213	518

Източник: Агенция по заетостта

Групата на **безработните младежи до 29 г.** в област Ловеч през 2014 г. обхваща 1 651 лица средномесечно, като се наблюдава намаление в броя им със 142 лица спрямо 2013 г. Делът на безработните младежи до 29 години в общия брой на безработните лица също намалява от 19.4% през 2013 г. до 17.6% през 2014 г. Продължава тенденцията с най-висок относителен дял да са безработните младежи с основно и по-ниско образование, чийто дял намалява минимално – с 0.2 процентни пункта от 50.8% през 2013 г. до 50.6% през 2014 г. Безработните младежи до 29 г. с висше образование през 2014 г.

представляват 21.4% (при 21.6% през 2013 г.) от всички регистрирани безработни с висше образование в бюрата по труда и 9.1% (при 8.4% през 2013 г.) от всички регистрирани младежи до 29 г.

Делът на **продължително безработните** над една година младежи до 24 г. на територията на област Ловеч бележи негативна тенденция и отчита ръст до 25.3% през 2014 г. (при 21.7% през 2013 г.) от общо регистрираните младежи до 24 г. (Фигура 6). Подобна е динамиката и при продължително безработните младежи до 29 г., като техният дял се увеличава до 30.6% (при 27.7% през 2013 г.) от общо регистрираните младежи в тази възрастова група.

Източник: Агенция по заетостта

Фигура 6. Регистрирани безработни по продължителност на безработицата

Делът на **новорегистрираните** младежи до 24 г. от всички новорегистрирани лица през последните четири години бележи колебливи тенденции, като за последната година незначително се увеличава – от 15.4% през 2013 г. до 15.8% през 2014 г. (Таблица 10). Това

се дължи на неблагоприятните тенденции, наблюдавани в индустриалния сектор на територията на област Ловеч, където делът на новорегистрираните младежи от общия брой на новорегистрираните лица се увеличава с 1.6 процентни пункта – от 8.2% през 2013 на 9.8% през 2014 г., докато за останалите два сектора е регистрирано намаление – съответно с 1.5 и 0.1 процентни пункта за аграрния сектор и сектора на услугите.

Делът на новорегистрираните в бюрата по труда младежи до 29 г. от всички новорегистрирани лица също показва колебания през последните години, бележейки увеличение от 27.1% през 2013 г. на 28.3% през 2014 г. Тук обаче, за разлика от младежите до 24 г., за всички сектори се наблюдава негативна тенденция през 2014 г., като спрямо предходната година делът на новорегистрираните младежи до 29 г. от общия брой на новорегистрираните се увеличава с 2.2, 2.6 и 0.3 процентни пункта съответно за аграрния сектор, индустрията и сектора на услугите.

Таблица 10. Новорегистрирани безработни по икономически сектори в област Ловеч

	2011			2012			2013			2014		
	общо	до 24 г.	до 29 г.	общо	до 24 г.	до 29 г.	общо	до 24 г.	до 29 г.	общо	до 24 г.	до 29 г.
Новорегистрирани безработни	8 384	1 277	2 335	9 865	1 600	2 900	10 246	1 578	2 773	8 923	1 409	2 528
По икономически сектори												
Аграрен сектор	237	16	33	293	18	48	301	25	50	266	18	50
Индустрия	2 319	156	386	2 555	216	485	2 483	203	449	2 265	223	469
Услуги	3 668	363	837	4 194	386	909	4 672	440	952	4 032	376	833

Източник: Агенция по заетостта

2.3. SWOT анализ на областния пазар на труда

<i>Силни страни</i>	<i>Слаби страни</i>
▪ Сравнително висок интензитет на чуждестранните преки инвестиции в област Ловеч. ▪ Изпреварващо развитие на производителността на труда в областта спрямо общите тенденции в Северозападен район. ▪ Наблюдава се устойчиво повишаване на търсенето на труд в реалната икономика през последните години. ▪ Сравнително висок е темпът на разкриване на нови работни места. ▪ В областта се наблюдава по-ниска степен на урбанизация от средната за страната.	▪ Ниски темпове на развитие на регионалната и местна икономика. ▪ Ниски доходи на лицата и домакинствата, чиято динамика изостава от националните тенденции. ▪ Динамиката на депопулацията в област Ловеч е по-висока от средната за страната. ▪ Наблюдава се траен спад в броя на лицата в трудоспособна възраст, който е дори по-осезаем за младежите до 29 г. ▪ Делът на младежите с висше образование е повече от 2 пъти по-нисък от този на национално равнище. ▪ Предприемаческата активност на територията на областта е на незадоволително ниво, вкл. за младежите. ▪ Броят на регистрираните в бюрата по труда младежи се запазва на устойчиво високи равнища като дял от общата съвкупност на безработните. ▪ Нараства делът на продължително

	безработните младежи.
<i>Възможности</i>	<i>Заплахи</i>
▪ Наличие на потенциален резерв за повишаване предлагането на труд в лицето на т.нар. обезкуражени работници. ▪ Подобряване съгласуваността, ефективността и насочеността на активните политики по заетостта в област Ловеч в съответствие с изискванията на реалната икономика. ▪ Въвеждане на дуална система в сферата на средното образование и предоставяне на учениците от горните класове възможности за стажове и практики в реална работна среда. ▪ Наличие на значителен финансов ресурс от фондовете на ЕС за подкрепа на заетостта в реалната икономика, вкл. посредством инвестиции в човешки капитал. ▪ Подобряване на бизнес климата в областта и развитие на икономически сектори с потенциал за създаване на работни места. ▪ Стимулиране на предприемачеството и насърчаване на иновациите в региона.	▪ Продължаващо обезлюдяване на областта и на селските райони на нейната територия. ▪ Задълбочаване на процесите на застаряване на населението и влошаване на неговата възрастова структура. ▪ Бавно възстановяване на регионалната икономика от кризата и налагане на модел на икономически растеж с ниско търсене на работна сила. ▪ Задълбочаващи се несъответствия между знанията и уменията на работната сила и потребностите на пазара на труда. ▪ Намаляване на икономическата активност и повишаване дела на обезкуражените лица сред младите хора.

2.4. Изводи

На базата на направения анализ на пазара на труда в област Ловеч, и по-специално, на състоянието на младите хора в неговите рамки, могат да бъдат направени следните изводи:

- Младите хора са една от най-уязвимите социални групи и са изправени пред сериозни предизвикателства в опитите си да се интегрират на пазара на труда, основно поради липсата на практически опит в реална работна среда след завършване на своето образование.
- Неоползотворяването на капацитета на младите хора да се включат ефективно в съвкупния производствен процес допълнително задълбочава негативните ефекти от демографската криза, свързани с ограничаване на трудовите ресурси и свиване на работната сила.
- Значителните регионални диспропорции в динамиката на трудовия пазар, предизвикани от неравномерното развитие на икономиката в региони като Северозападния район, е една от основните причини за липсата на благоприятни перспективи за заетост сред младежите.
- Световната финансова и икономическа криза поставя младежите в особено неблагоприятно положение в условията на свито търсене на труд, като младите хора с ниско образователно-квалификационно равнище са сред първите и най-трайно засегнати от влошените икономически условия.
- Необходимо е създаването на условия за по-плавен преход на младите хора от образование към заетост посредством разширяване на възможностите за стажове и практики в реалния сектор.
- Основни фактори, които влияят негативно върху предлагането на труд сред младежите, включват слабата информираност относно възможностите за заетост и

повишаване на квалификацията, ниското равнище на заплащане, предлагано в реалния сектор и незадоволителните условия на труд.

- Като цяло производителността на труда и адаптивността на младите хора е незадоволителна, което ги прави неконкурентоспособни на трудовия пазар и допълнително снижава техните шансове за успешен преход към устойчива заетост.

3. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

3.1. ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

Област Ловеч ще се развива като територия, на която се признава, цени и насърчава ученето през целия живот, ефективната връзка между местния бизнес и местните образователни институции и създаването на благоприятни условия за успешна трудова реализация на младите хора. Тя ще се превърне в място, където всички заинтересовани страни работят заедно за превенция и намаляване на младежката безработица, за осигуряване на пълноценен достъп до качествено образование и обучение, съответстващо на нуждите на областния пазар на труда, като това ще допринесе за посрещане на обществените, икономическите и екологичните предизвикателства в областта.

3.2. ПРИОРИТЕТИ, ЦЕЛИ, МЕРКИ

Приоритет 1: Предприемане на ефективни действия за превенция на младежката безработица в област Ловеч.

Цел 1: Създаване на постоянно работещ механизъм за сътрудничество на всички заинтересовани страни на територията на областта за предприемане на координирани действия.

Мерки:

1. Извършване на пълен анализ на заинтересованите страни на територията на областта, включващ идентификация, характеристика, оценка на значимостта, потенциала и ролята на всяка заинтересована страна в процеса по превенция на младежката безработица.

2. Създаване на постоянна Комисия по проблемите на младежката безработица към Областния управител, в която да бъдат представени всички заинтересовани страни.
3. Разработване на План за действие на Комисията в изпълнение на настоящия стратегически документ.
4. Извършване на изследване и анализ на потребностите на областния пазар на труда и съответствието им на образователната структура и съдържанието на осъществяваното на територията на областта образование и обучение.

Цел 2: Активна подкрепа за развиването на всички форми на ученето през целия живот (формално образование, неформално обучение и самостоятелно учене).

Мерки:

1. Преглед на учебните планове и програми за съответствието им с потребностите на областния пазар на труда и формулиране на конкретни предложения за допълването и промяната им.
2. Обновяване и разширяване на материално-техническата база в учебните заведения.
3. Разширяване на възможностите на учениците и студентите за учене в реална трудова среда.
4. Активна превенция на преждевременното отпадане от системата на училищно образование чрез повишаване на привлекателността на училището и атрактивността на преподаването.

5. Изграждане на подходящи условия за пълноценното включване на децата в неравностойно положение и децата със СОП в сферата на формалното образование и обучение и подкрепа за приобщаването им.
6. Повишаване на квалификацията на педагогическия персонал чрез усъвършенстване на професионалната и преносимите компетентности.
7. Насърчаване на използването на интерактивни форми и методи за образование и обучение.
8. Насърчаване на ангажирането на родителите в подкрепа на стимулирането на интереса на техните деца и приятелите им към образованието и обучението.
9. Насърчаване на развитието на предприемаческа култура у младите хора в областта.
10. Насърчаване на учениците, студентите и обучаваните да се включват в клубове и инициативи към местните читалища и библиотеки.
11. Развитие на формите за професионално ориентиране и кариерно консултиране в училищата и на работното място.
12. Изграждане на областна електронна информационна система, улесняваща диалога между заинтересованите страни, позволяваща провеждането на он-лайн анкетни проучвания, обособяваща секция за анализи и доклади, свързани с образованието и обучението, осъществявано на територията на областта и предоставяща информация относно институциите, предлагащи обучения.
13. Организиране на конкурс за най-успешна обучителна организация в сферата на неформалното обучение на областно равнище.
14. Обособяване на зони със свободен достъп до интернет във всяко населено място на територията в областта, повишаващи възможностите на младежите да прилагат придобитите знания и умения, свързани с компютърните технологии.

15. Насърчаване и подпомагане на организирането на различни младежки доброволчески инициативи и кампании, например: „Да помагаш на възрастните е супер“.
16. Насърчаване на инициативността и мотивацията за учене сред групите млади хора в риск.
17. Подпомагане на музеите, читалищата, библиотеките, другите културни институции и обектите на културно наследство, имащи отношение към самостоятелното учене, да повишат своята привлекателност и посещаемост, особено от страна на младежите.
18. Насърчаване на ученето в семейството и ученето между поколенията, чрез организирането на дискуссионни срещи между граждани от различни възрастови групи.
19. Идентифициране и популяризиране на добри примери за успешна професионална реализация на младежи, следствие на разширяването на знанията и уменията им чрез форми на неформалното обучение и самостоятелното учене.
20. Изготвяне на профили на уещи младежи с различни способности, възраст и култура и представянето им в местните медии, информиране за техните желания, постижения и предизвикателствата, с които се сблъскват.

Приоритет 2: Предприемане на резултатни действия за ограничаване на младежката безработица в област Ловеч.

Цел 1: Ефективно взаимодействие с местните работодатели.

Мерки:

1. Повишаване на степента на сътрудничество между местните бизнес единици и институциите, предлагащи формално образование и обучение, за актуализиране на учебните специалности чрез организиране и провеждане на ежегодни срещи между представителите на двете заинтересовани страни на областно ниво.
2. Оказване на подкрепа на местните предприятия за осигуряване на стажантски позиции, чрез активното им включване като заинтересована страна на равнище формално образование и обучение.
3. Организиране на курсове за предприемачи, предназначени за безработни младежи, водени от успешни представители на местния бизнес от характерни за област Ловеч икономически сектори.
4. Стимулиране на работодатели, наемащи безработни младежи на работа най-малко за 6 месеца.
5. Стимулиране на образователни институции от областта за организиране на обучения на работодатели за ефективна комуникация с безработни нискоквалифицирани младежи от групи в риск и неравностойно социално положение.
6. Насърчаване на осигуряването на правна и счетоводна подкрепа за стартиращи микро и малки фирми на младежи.
7. Организиране на ежегоден конкурс по критерий създадени работни места за младежи „Инвестирах в бъдещето“ сред работодателите от областта.

Цел 2: Стимулиране на повишаването на квалификацията и преквалификацията на младите хора от областта.

Мерки:

1. Създаване на публичен постоянно обновяван областен информационен регистър, съдържащ изброяване и профил на всички образователни институции, предлагащи професионално образование и обучение, както и данни за обученията, провеждани от тях, по професии или части от професии.
2. Насърчаване на проучванията и изследванията на областния пазар на труда, свързани с възможностите за задоволяване на потребностите от работна сила, чрез повишаване на актуалността на професионалното образование и обучение.
3. Със съдействието на Регионалната служба по заетостта и Дирекциите „Бюра по труда“ безработните младежи периодично да бъдат персонално информирани за възможностите за повишаване на тяхната квалификация или преквалификация.
4. Ежегодно организиране на „Областно изложение на професиите“ с участието на всички институции, предлагащи професионално образование и обучение и представители на местния бизнес.
5. Оказване на подкрепа на местните предприятия за осигуряване на стажантски позиции, чрез активното им включване като заинтересована страна на ниво формално образование и обучение.

Цел 3: Пълноценно използване на целия набор от мерки и лостове за ограничаване на младежката безработица, предлагани и финансирани с европейски средства.

Мерки:

1. Периодично провеждане на информационни кампании за актуалните възможности за осигуряване на младежка заетост, предлагани от Европейските фондове и програми.
2. Организиране на обучения за подготовка на проектни предложения и за коректно отчитане на спечелени проекти от страна на младежи.

3. Създаване на публична уеб базирана база данни от добри практики и успешни резултати, получени вследствие изпълнение на мерки, ограничаващи младежката безработица, както и бизнес проекти на младежи, финансирани с европейски средства.

4. ИНДИКАТОРИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ НА ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ И РЕЗУЛТАТИТЕ

Постигането на целите на Плана е в пряка зависимост от прилагането на съвкупност от качествени и количествени индикатори. Четири групи индикатори измерват реализирането на целите в посочените приоритети на настоящия стратегически документ.

Индикатори за измерване на изходното състояние

1. Брой безработни младежи в областта и по общини;
2. Брой безработни младежи с ниска квалификация или неквалифицирани в областта и по общини;
3. Брой възможности за придобиване на знания и умения чрез неформално обучение и самостоятелно учене от страна на учениците и обучаваните в сферата на формалното образование и обучение;
4. Брой на специалностите и обученията, предлагани в сферата на формалното образование и обучение, както и в сферата на неформалното обучение, отговарящи на потребностите на местния пазар на труда;
5. Брой на идентифицираните възможности за повишаване на интереса и мотивацията на учениците и обучаваните в сферата на формалното образование и обучение;
6. Брой на възможностите за повишаване на качеството на предлаганото образование и обучение на ниво формално образование и обучение и на ниво неформално обучение;
7. Брой на проведените мероприятия (срещи, форуми и др.) за повишаване на степента на сътрудничество между заинтересованите страни;

8. Брой на възможностите за придобиване на неформално обучение в малките населени места на територията на областта;
9. Брой на обектите, подпомагащи самостоятелното учене и създаващи подходящи условия за младежите да се включат в този процес;
10. Брой на проведените мероприятия, на които младежите да демонстрират знания и умения, придобити в резултат на самостоятелно учене.

Индикатори за въздействие

1. Увеличаване на броя на младежите, стартирали собствен микро или малък бизнес;
2. Увеличаване на броя на учениците и обучаваните, включващи се във форми на неформално обучение и самостоятелно учене;
3. Нарастване на броя на предлаганите специалности и обучения, отговарящи на потребностите от работна сила на местната икономика;
4. Нарастване на броя на използваните съвременни образователни и обучителни подходи, както и съвременни ИКТ в процеса на образование и обучение на ниво формално образование и обучение и на ниво неформално обучение;
5. Повишаване на качеството на предлаганото образование и обучение;
6. Повишаване на количеството и качеството на практическото обучение в сферата на професионалното образование и обучение;
7. Увеличаване на броя на проведените срещи между представители на заинтересованите страни;
8. Нарастване на броя на младежите, живеещи в по-малките населени места, които се включват във форми на неформалното обучение;

9. Подобряване на материално-техническото състояние на обектите, подпомагащи самостоятелното учене и създаването на нови;
10. Повишаване на обществения интерес за участие в мероприятия, на които младежите могат да демонстрират своите знания и умения, придобити чрез самостоятелно учене;
11. Нарастване на броя на обхванатите младежи от мерки за ограничаване на младежката безработица, финансирани с европейски средства.

Индикатори за постигнати резултати

1. Степен на намаляване на младежката безработица;
2. Създадени нови работни места за младежи;
3. Наличие на входяща миграция на младежи от други региони на страната;
4. Повишаване на желанието и мотивацията на учениците и обучаваните за включване във форми на неформално обучение и самостоятелно учене и реално нарастване на техните знания и умения в резултат на това;
5. Намаляване на безработицата и повишаване на устойчивостта на местната икономика, следствие на актуализирането на предлаганите специалности и професионални обучения в сферата на формалното образование и обучение;
6. Намаляване на броя на отпадналите от образователната система и формиране на култура за учене сред рисковите групи, следствие на повишаването на интереса и мотивацията на ученици и обучавани в сферата на формалното образование и обучение;
7. Придобиване на по-качествено образование и обучение в подкрепа на пълноценната реализация на пазара на труда на младежите, които завършват и

напускат сферите на формалното образование и обучение и неформалното обучение;

8. Повишаване на интереса на заинтересованите страни за включване в мероприятия, чрез които се цели превенцията и намаляването на младежката безработица;
9. Нарастване на броя на младежите, които активно и регулярно се включват в процеса на ученето през целия живот, следствие на популяризирането на УЦЖ процеса сред местното население;
10. Формиране на подходяща инфраструктура, насърчаваща и позволяваща на младежите от областта да се възползват пълноценно от процеса на самостоятелно учене;
11. Повишаване на привлекателността на самостоятелното учене и нарастване на младежите, които демонстрират знания и умения, придобити в този процес на подходящо организирани за целта събития и инициативи.

Индикатори за процесуалност

1. През периода на действие на Плана броят на възможностите за придобиване на знания и умения чрез неформално обучение и самостоятелно учене от страна на учениците и обучаваните в сферата на формалното образование и обучение, както и броя на включващите се в тези форми, трябва да нарасне спрямо изходното състояние;
2. През целия период на действие на Плана, трябва да се повишава степента на съответствие между потребностите на местния пазар на труда от работна сила и специалностите и обученията, предлагани в сферата на формалното образование и обучение, както и в сферата на неформалното обучение, като в края на действие на Плана трябва да са създадени достатъчно гъвкави пътища за последващото им

актуализиране, съобразно нарастването на степента на сътрудничество между заинтересованите страни;

3. Чрез използването на подходящи методи, интереса и мотивацията на учениците и обучаваните в сферата на формалното образование и обучение трябва да се повиши спрямо изходното състояние;
4. През периода на действие на Плана, качеството на предлаганото образование и обучение на ниво формално образование и обучение и на ниво неформално обучение трябва да нарасне спрямо изходното състояние;
5. Броят на успешно реализираните мерки и проекти, финансирани с европейски средства трябва да нараства през целия период на действие на Плана, като в края на плановия период следва да е създадена устойчива тенденция към ефективно използване на целевите европейски средства, целящи превенция и ограничаване на младежката безработица;
6. През периода на действие на Плана, трябва да се организират и провеждат поне веднъж годишно инициативи и кампании за създаване на пълноценна връзка между бизнес и образование, като след края на плановия период, следва да е изграден постоянно действащ цялостен механизъм за този тип сътрудничество;
7. Спрямо изходното състояние, през периода на действие на Плана, трябва да се повишат възможностите за включване на гражданите от по-малките населени места във форми на неформално обучение.

5. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ

Мониторингът започва с одобряване на Плана и се извършва в етапа на нейното изпълнение, като интегрира планирането и отчитането. Мониторингът се извършва чрез създаване на система като съвкупност от четири взаимосвързани елементи: събиране на данни; управленска информационна система за съхранение на събраните данни на местно ниво; процедури за събиране, обработка и трансфер на данни на местно ниво, осигуряващи регулярност и коректност на аналитичния процес; местни органи и/или звена, работещи със системата за мониторинг.

Мониторингът се извършва от мониторингов комитет и звено от областната администрация (изпълнителен орган). Мониторинговият комитет е специализиран обществен съвет, който е консултативен орган, определян със заповед на Областния управител и е консултативен орган на местно ниво. Той съдейства на местната власт на областно ниво за формиране и реализиране на политиката по проблемите на младежката безработица. В състав на мониторинговия комитет се включват: представители на общините в областта; експерти от областната администрация; представители на заинтересованите страни от цялата област.

Функциите на мониторинговия комитет са: ежегодно извършване на преглед на постигнатия напредък по приетите индикатори; докладване за състоянието и даване на предложения за предприемане при необходимост на коригиращи действия; обсъждане на резултатите и степента на достигане на приоритетите и целите; ежегодно изготвяне на доклад за изпълнението на стратегията с предложения за промяна на мерките, ако това е наложително.

Изпълнителният орган (звено от областната администрация) извършва мониторинга на изпълнението на всяка мярка от Плана на основата на логическата матрица, плана на дейностите и плана на ресурсите.

Процедурата за мониторинг се разработва след създаването на местния мониторингов орган. В хронологичен и съдържателен аспект трябва да включва в етапите на осъществяването ѝ следните елементи:

1. Цикъл - Мониторинг
2. Подготовка - Изготвяне на мерки и организация за осъществяване
3. Планиране - Избор на индикатори – логическа рамка
4. Изпълнение - Технически и финансови отчети; Междинни доклади за напредъка на изпълнението; Периодични срещи и посещения на място
5. Оценка на изпълнението - Заключителен доклад за достигнати крайни резултати.

При разработването на мониторинговата процедура трябва да се постигне задоволително ниво на последователност, което да включва: Определяне на данните, които трябва да се събират за измерване на определените индикатори на стратегията; Установяване на методите, които ще се използват за получаване на данни; Да се определи предназначението на събираните данни – дали ще бъдат използвани от местния мониторингов орган или за целите на оценката на Плана.

На следващо място трябва да определят местните звена, отговорни за събирането на данните. Определят се техните функции и отговорности, видът и обемът на необходимата информация.

Втората област на мониторинговата процедура е определяне на информацията, която се предоставя на местния мониторингов комитет. Тази информация включва: данни за изходното състояние; данни за междинната оценка; междинни данни за общото социално-икономическо състояние.

След като се разработят процедурите за мониторинг, следващ етап в подготовката на мониторинга е изготвянето на стандартна форма за отчитане на Плана. Отчетът за изпълнение обхваща всички области от предмета на мониторинга – физическо

изпълнение на дейностите; финансово изпълнение; проблеми, свързани с действията на бенефициентите; резултати от извършения контрол и одит. В резултат на анализа на изпълнението на стратегията могат да се идентифицират отклонения и да се предприемат коригиращи действия.

Основната цел контрола е да гарантира спазването на принципите на добро финансово управление – икономичност, ефикасност и ефективност. За тази цел се установява система за финансово управление и контрол, която позволява: ясно определяне, разграничаване и разделение на функциите и задачите между различните субекти, отговорни за управлението и изпълнението на стратегията; установяване на процедури и правила за финансово управление и контрол. Системата за финансово управление и контрол се създава с три основни цели: да открива текущи отклонения и да предвижда бъдещи отклонения от действителното развитие стратегията; да открива причините за тези отклонения; да подкрепя управленски решения и действия за коригиране, целящи да насочат реализацията на приоритетите, целите и мерките в желаната посока.

Системата за финансово управление и контрол на Плана включва: показатели/критерии за контрол; периодичност на проверките; звена и специалисти, осъществяващи контрола; форми за предоставяне на резултатите от контрола; видове контрол.

Събирането и анализа на данни за изпълнението към определен момент е основата на контролната функция. Действителният напредък на дейностите и използваните ресурси следва да се контролират текущо. Получената информация се сравнява с всички параметри, като от важно значение е да се отчита взаимната, системна връзка помежду им. Събраната информация се анализира и ако има отклонения, се предлагат действия за коригиране, като съответно се предприемат действия за контрол на прилаганите промени.

Предварителният контрол по изпълнение на Плана е контрол за законосъобразност на всички документи и действия, свързани с финансовата дейност. Чрез последващия

контрол се преценява законосъобразността, икономичността и ефективността на разходите. Изгражда се организационна структура, методи, писмени политики и процедури за финансово управление и контрол. За разлика от мониторинга, контролът на Плана се концентрира върху ефективното финансово управление и се извършва на определени интервали от време.

Областната администрация изготвя междинни, годишни и заключителни доклади по време на изпълнението на Плана и във връзка с неговото приключване. В междинния доклад за изпълнение на Плана се обобщават резултатите от осъществения мониторинг до момента, а в годишните и заключителните доклади включва информацията относно: всяка промяна на общите условия; напредъка в изпълнението; финансовото изпълнение; предприетите действия, включително мерките за мониторинг, за осигуряване на качество и ефективност на изпълнението; предприетите стъпки за осигуряване на съвместимост с националните политики и политиките на общността.

Оценка на изпълнението на Плана включва анализ на информацията, събрана и систематизирана по време на мониторинга, и е съсредоточена върху това, доколко резултатите допринасят за постигането на непосредствената цел и доколко тя ще доведе до общите цели. Оценката може да има различни аспекти: Релевантност – дали приетият План кореспондира с предварително определените цели; Въздействие – цели да изясни различията и промените, настъпили вследствие изпълнението на Плана; Ефикасност и ефективност – дали финансовите средства са използвани целесъобразно. Оценката се извършва на два етапа – по време на подготовка на Плана и след приключването му.

Людмил Ковачев, Надежда Камбурова, Иван Стойчев, Марчо Марков, Атанас Божков, Ваня Тивидошева, Цветана Пиралкова, Катя Иванова, Владимира Караджова